
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΔΕΥΤΕΡΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΘΕΜΑ: Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗ
(ΣΑΜΟΣ, 22-28 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1990)

Τό Δεύτερο Διεθνές Συνέδριο *Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας*, πού ἔγινε στή Σάμο ἀπό 22 ἕως 28 Αὐγούστου 1990, καί εἶχε ὡς θέμα τή «Φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη», ὀργανώθηκε ἀπό τή Διεθνή Ἑταιρεία Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, μέ τή συναντίληψη τῆς Ἀμερικανικῆς Ἑταιρείας γιά τήν Ἀρχαία Ἑλληνική Φιλοσοφία, τῆς Διεθνoῦς Ἑταιρείας Νεοπλατωνικῶν Σπουδῶν, τῆς Ἰαπωνικῆς Ἑταιρείας Κλασσικῶν Σπουδῶν, τῆς Κορεατικῆς Ἑταιρείας γιά τήν Ἑλληνική Φιλοσοφία, τῆς Ἑνώσεως Σκωτικῶν Πανεπιστημίων γιά τήν Κλασσική Ἑλληνική Φιλοσοφία, τῆς Ἑνώσεως γιά τήν Προαγωγή τῆς Φιλοσοφίας στή Δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση καί τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφικῆς Ἑταιρείας. Ἡ διεξαγωγή τοῦ Συνεδρίου ἦταν ὑπό τήν Αἰγίδα τοῦ Ἑπισημοῦ Πολιτισμοῦ καί τοῦ Ἑπισημοῦ Αἰγαίου, ἡ δέ Ὄργανωτική Ἐπιτροπή τοῦ Συνεδρίου συνεργάστηκε μέ τή Νομαρχία Σάμου, τό Δῆμο Σαμίων καί τό Δῆμο Πυθαγορείου.

Οἱ ἐπιστημονικές ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου διεξήχθησαν στήν αἴθουσα Συνεδρίων τοῦ ξενοδοχείου «Δορύσσα».

Κατά τήν Ἐπίσημη Ἐναρκτήρια Συνεδρία (Τετάρτη 22.8.90), ὁ Πρόεδρος τῆς Διεθνoῦς Ἑταιρείας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας (ΔΕΕΦ) καί Πρόεδρος τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου, Καθηγητής τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Κωνσταντῖνος Βουδούρης, ἀπηύθυνε θερμό καλωσόρισμα πρὸς τοὺς Ἑλληνες καί τοὺς ξένους Συνέδρους. Στή συνέχεια ἀπηύθυναν χαιρετισμό πρὸς τοὺς Συνέδρους ἐκπρόσωποι τῶν Φιλοσοφικῶν Ἑταιρειῶν μέ τή συναντίληψη τῶν ὁποίων ὀργανώθηκε τό Συνέδριο, καί ἐκπρόσωπος τῆς Φιλοσοφικῆς Ἑταιρείας Κύπρου. Ἐπίσης, προσφώνησαν τοὺς Συνέδρους οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Ἑπισημοῦ Αἰγαίου κ. Γ. Μισαηλίδη, τῆς ἀναπληρώτριας Ἑπισημοῦ Πολιτισμοῦ καθηγητριάς κυρίας Ἄννας Ψαρούδα-Μπενάκη, ὁ Νομάρχης Σάμου καί Ἰκαρίας κ. Α. Χειμάρας, καί τέλος Δήμαρχοι καί Πρόεδροι τῶν Δήμων καί Κοινοτήτων τοῦ νησιοῦ.

Μετά τό πέρας τῶν προσφωνήσεων, ἐπακολούθησε ἡ ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου. Κατά τήν πρώτη ἐπιστημονική συνεδρία (Τετάρτη 22.8.90) ὁμίλησε ὁ Πρόεδρος τῆς Διεθνούς Ἑταιρείας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας καί Πρόεδρος τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου, καθηγητής Κωνσταντῖνος Βουδούρης, μέ θέμα:

«Ὁ Σωκράτης, ἡ ζωή καί ἡ φιλοσοφία».

Ὁ ὁμιλητής ἐπέτυχε ἀπόλυτα ὅσον ἀφορᾷ τό στόχο του, ὁ ὁποῖος ἦταν νά καταδείξει τό μέγεθος τῆς προσωπικότητος τοῦ Σωκράτη ὄχι μόνον ὡς φιλοσόφου ἀλλά καί ὡς παιδαγωγῶ, καθῶς ἐπίσης —καί ἴσως αὐτό νά εἶναι τό πῖό σημαντικό γιά τήν ἐποχή μας, ὅπως ἐμφαντικά ὑπογράμμισε ὁ ὁμιλητής— ὡς προτύπου, ὡς ὑποδείγματος βίου. Στή συνέχεια, ὁ ὁμιλητής τόνισε τή σημασία τοῦ Συνεδρίου, ἐφόσον αὐτό ἀσχολεῖται μέ μιά τέτοια προσωπικότητα· ἐπέστησε ὡστόσο τήν προσοχή τόσο πρός τό κοινό ὅσο καί πρός τούς Συνέδρους νά μή λησμονήσουν τόσο τή σημαντική μέριμνα πού ἐπέδειξε γιά τή ζωή ὁ Σωκράτης κατά τήν ἀνέλιξη τοῦ φιλοσοφεῖν του, ὅσο καί τήν ἀξία πού εἶχε γιά τόν ἴδιο ἡ φιλοσοφία κατά τήν πορεία τῆς ζωῆς του, κάτι πού ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιά τήν ἐποχή μας. Ἡ ὁμιλία τοῦ Προέδρου τῆς ΔΕΕΦ, καθηγητοῦ κ. Κ. Βουδούρη, εἶχε μεγάλη ἀπήχηση στούς Συνέδρους καί τό πολυπληθές κοινό, καί βοήθησε σημαντικά ὅλους, μέ τίς καίριες ἐπισημάνσεις της, νά ἀποφύγουν τόν κίνδυνο τοῦ κατακερματισμοῦ τῆς σημασίας τοῦ Σωκράτη, ἐξαιτίας τῆς ἐξέτασης ἐπιμέρους —καί ὀρισμένες φορές καθαρᾶ τεχνικῆς φύσεως— προβλημάτων πού, ὅπως εἶναι φυσικό, ἀνακύπτουν κατά τή μελέτη τῆς φιλοσοφίας του.

Στή συνέχεια ὁ Δρ. Θ. Σκαλτσᾶς προέβη σέ ἀνακοίνωση μέ θέμα «Σύγχρονα θέματα στήν ἔρευνα τῆς σωκρατικῆς φιλοσοφίας»· ἡ ἀνακοίνωσή του ἀποτελέσσε μία εἰς βάθος ἀνασκόπηση τῶν κυριότερων ἀπόψεων τοῦ ἐπιτίμου Προέδρου τῆς ΔΕΕΦ, καθηγητοῦ κ. Γρ. Βλαστοῦ, στό ὑπό ἔκδοση ἔργο του, ἔργο ζωῆς, «Σωκράτης, εἴρων καί ἠθικός φιλόσοφος» ("Socrates, Ironist and Moral Philosopher").

Τήν ἐπομένη ἡμέρα (Πέμπτη 23.8.90), καί κατά τήν πρωϊνή συνεδρία, ἔγιναν οἱ ἀκόλουθες ἀνακοινώσεις: τοῦ καθηγητοῦ V. Tejera, μέ θέμα: «Διαλογική δυναμική, ὁ Σωκράτης καί ἡ κριτική τῶν πηγῶν»· τοῦ Δρα J. Haden, «Ὁ Σωκράτης τῶν λογικῶν καί ὁ Σωκράτης τῶν ἀνθρωπιστῶν»· τοῦ καθηγ. A. Juffras, «Ἡ σωκρατική ἐρμηνευτική καί ἡ πραγματιστική θέση»· τοῦ καθηγ. C.I. Classen, «Τό πορτραῖτο τοῦ Σωκράτη ἀπό τόν Ἰουλιανό»· τοῦ Δρα K.E. Scharzenberg, «Τά πορτραῖτα τοῦ Σωκράτη ἀπό τόν Ἀριστόξενο καί ἀπό τόν Δημήτριο τόν Φαληρέα»· τῆς Δρος F. Bergson, «Ὁ Σωκράτης ὡς ὁ ἄνθρωπος»· τῆς καθηγητριάς T. Πεντζοπούλου-Βαλαλά, «Ὁ Σωκράτης ἀνάμεσα στήν Κίρκεγκααρντ καί τόν Νίτσε»· τοῦ Δρα D. Fortunoff, «Τό διπλό πορτραῖτο τοῦ Σωκράτη κατά τόν Νίτσε»· τῆς καθηγ. M.L. Femenias, «Στοχασμοί τοῦ Σωκράτη πάνω στό νιτσεϊκό πορτραῖτο τοῦ Σωκράτη»· τοῦ Δρα J.P. Vincenzo, «Σωκράτης καί ρητορική: Τό πρόβλημα τοῦ Σωκράτη κατά τόν Νίτσε»· τέλος, τό χαρακτήρα σύντομων παρεμβάσεων εἶχαν οἱ ἐξῆς ἀνακοινώσεις: τοῦ Δρα R. Pietsch, «Ἡ τυπολογική σημασία τοῦ Σωκράτη γιά τήν ἀρχή τῆς φιλοσοφίας στήν Οὐκρανία καί τή Ρωσία: Γρηγόριος Σκοβορόντα (1722-1794)»· τοῦ Δρα A. Γαυρίλωφ, «Ἄνυτος Ἐμβαδάς: ὁ κατήγορος τοῦ Σωκράτη».

Κατά τήν ἀπογευματινή συνεδρία τῆς ἰδίας ἡμέρας, ἀνακοινώθηκαν οἱ ἐξῆς ἐργασίες: τοῦ καθηγητοῦ J. Anton, μέ θέμα: «Ἄναξαγόρας καί Σωκράτης»· τοῦ καθηγ. D.

Furley, «'Ο Σωκράτης, ὁ Ἀναξαγόρας καί τό ἐρώτημα 'Τί εἶναι τό Χ;»» τοῦ καθηγ. Sh. Yonezawa, «'Ο Σωκράτης καί οἱ φυσικές ἐπιστῆμες» τοῦ B. Decharneux, «'Η ἐπίδραση τοῦ πυθαγορισμοῦ στή διάνοηση τοῦ Σωκράτη» τοῦ Δρα Κ. Μιχαηλίδη, «'Ηράκλειτος καί Σωκράτης» τοῦ Δρα D. Plácido, «'Ο Πλάτων ὡς πηγὴ γνώσεως γιά τή σχέση Σωκράτη καί Πρωταγόρα» τῆς καθηγ. P. Kenning-Curd, «Σωκρατικός ἐμπειρισμός».

Στήν πρωϊνή συνεδρία τῆς Παρασκευῆς (24.8.90), οἱ ἀνακοινώσεις πού ἔγιναν ἦταν οἱ ἐξῆς: τῆς καθηγητριάς E. West, μέ θέμα: «'Η μάσκα τῆς πρωταγορικῆς ὕφης ἐπιχειρήματος τοῦ Σωκράτη στόν *Εὐθύφρονα*» τῆς Δρος M. Canto-Sperber, «'Η φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη» τοῦ καθηγ. St. White, «Τί μπορεῖ νά μάθει ὁ Λύσις ἀπό τήν ἀγάπη τῶν γονέων του» τῆς καθηγ. E. Browning Cole, «'Η ἀποτυχία τοῦ Σωκράτη στόν *Εὐθύδημο*» τοῦ καθηγ. T.M. Robinson, «'Ο Σωκράτης καί οἱ ἄλλοι ὡς ἐπίγονοι τοῦ Πρωταγόρα» τοῦ καθηγ. Ed. Halper, «'Ο Σωκράτης καί ὁ 'Σωκράτης' τῶν πρώιμων διαλόγων τοῦ Πλάτωνα» τοῦ καθηγ. G. Rudebush, «'Ο Σωκράτης καί οἱ ποιητικές παραστάσεις στόν *Ἴωνα*» τοῦ καθηγ. G. Casertano, «'Ο Σωκράτης, ὁ Παρμενίδης καί ὁ Ζήνων στό πρῶτο μέρος τοῦ *Παρμενίδη*» τοῦ καθηγ. K. Döring, «'Επιμέλεια ψυχῆς».

Οἱ ἀνακοινώσεις πού παρουσιάστηκαν κατά τήν ἀπογευματινὴ συνεδρία ἦταν οἱ ἀκόλουθες: τοῦ καθηγητοῦ D. Gigon, μέ θέμα: «'Ο Σωκράτης, ὁ Ἀρίστιππος καί οἱ Κυρηναῖκοί» τοῦ W. Charlton, «Εἶναι ὁ Σωκράτης τοῦ Ξενοφῶντα φιλόσοφος» τοῦ καθηγ. Ἀντ. Παπανικολάου, «Σωκράτης καί Ἰσοκράτης» τοῦ καθηγ. D. Sider, «Καλοῦσε ὁ Σωκράτης τόν ἑαυτό του 'μαιευτήρα';» τοῦ καθηγ. B. Freydberg, «'Η ἄλλη ὄψη τῆς ἀριστοφανικῆς εἰκόνας τοῦ Σωκράτη στήν *Ἀπολογία* τοῦ Πλάτωνα» τῆς Δρος B. Graves, «Τό κώνειον τοῦ Σωκράτη: Ἡ σύγχρονη ἔρευνα σχετικά μέ τόν διά τοῦ κωνείου θάνατο τοῦ Σωκράτη».

Τό πρωί τῆς Κυριακῆς (26.8.90), ἔγιναν οἱ ἀκόλουθες ἀνακοινώσεις: τοῦ καθηγητοῦ R. Purtil, μέ θέμα: «Σωκρατική λογική» τοῦ Δρα A. Maté, «'Αρετές: γενικοί ὅροι ἢ παύλεια κατηγορήση;» τοῦ Δρα P. Rodrigo, «'Ο Σωκράτης ὡς κύριος ἄξονας τῆς Ἀριστοτελικῆς ἐπιχειρηματολογίας: Ἀπό τοὺς ἐπακτικούς λόγους στήν ἐπαγωγή» τοῦ καθηγ. Chr. Evangelίου, «'Η Σωκρατικὴ νοησιарχία καί ἡ κριτικὴ τοῦ Ἀριστοτέλη» τοῦ καθηγ. G. Anagnostopoulos, «'Ο Σωκράτης καί ὁ Ἀριστοτέλης περί τοῦ ὀρισμοῦ τῶν ἠθικῶν ὄντων» τοῦ Δρα I. Bodnár, «'Η συζήτηση τῶν Σωκρατικῶν ὀρισμῶν ἀπό τόν Ἀριστοτέλη» τῆς Δρος E. Καραμπατζάκη-Περδίκη, «Οἱ ἀρχαῖοι σχολιαστές γιά τήν ἀριστοτελικὴ κριτικὴ τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς» τοῦ καθηγ. J. Cleary, «Σωκρατικές ἐπιδράσεις πάνω στήν ἠθικὴ θεωρία τοῦ Ἀριστοτέλη» τοῦ καθηγ. R. Bolton, «'Η ἀπάντηση τοῦ Ἀριστοτέλη στό πρόβλημα τοῦ Σωκρατικοῦ ἐλέγχου» τοῦ Δρα M. Wesoly, «'Η φύση τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς» τοῦ καθηγ. G. Sörbom, «'Ο Σωκράτης τοῦ Ξενοφῶντα γιά τήν ἐπανάσταση στήν τέχνη» τῆς καθηγ. Fl. Hetzler, «'Ο Σωκράτης στήν τέχνη».

Στήν πρωϊνή συνεδρία τῆς Δευτέρας (27.8.90), ἀνακοινώθηκαν οἱ ἐξῆς ἐργασίες: τῆς καθηγητριάς A. M. Iorpolo, μέ θέμα: «'Η Σωκρατικὴ προσποίηση γιά ἀγνοία καί ὁ ἰσχυρισμός τοῦ Σωκράτη ὅτι γνωρίζει τὰ ἐρωτικά» τοῦ καθηγ. G. Giannantonì, «Σχετικά μέ τήν ἐκδοσὴ ἀρχαίας πηγῆς γιά τόν Σωκράτη» τοῦ Δρα S. Scolnicov, «Λαμβάνοντας σοβαρά ὑπ' ὄψη τὴ Σωκρατικὴ Εἰρωνεία» τοῦ καθηγ. Δ. Ἀναπολιτάνου, «Τό πρόβλημα τῆς γνώσης στό *Θεαίτητο*» τοῦ καθηγ. J. Santos, «'Η γνώση κατά τοὺς πρώιμους ἐλεγκτικούς διαλόγους τοῦ Πλάτωνα: τὸν χαρακτήρα σύντομης παρέμβασης εἶχε ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Y. Yomoto, «'Ο Σωκράτης περί τῆς ἀναλογίας μεταξύ ἀρετῆς

καί τέχνης»· ὁ καθηγ. D.W., Graham προέβη σέ ἀνακοίνωση, μέ θέμα: «^ο Σωκράτης καί τό ἄσφαλον περί τὰς τέχνας»· ὁ καθηγ. Park, Chong-Hyun ὁμίλησε, μέ θέμα «^ο Σωκράτης καί οἱ διάδοχοί του ὡς διερευνητές τοῦ ἔργου»· ἡ P. Ward-Scaltsas στήν ἀνακοίνωσή της εἶχε ὡς θέμα τήν «^ο Ἀρετή χωρίς γένος κατά Σωκράτη»· ὁ καθηγ. J. Barnes —τοῦ ὁποῖου τήν ἀνακοίνωση ἀνέγνωσε ὁ καθηγ. M. Frede— εἶχε τόν «^ο Ἡδονικό Σωκράτη»· ὁ καθηγ. J.M. Michelsen, τόν «Σωκράτη, τόν Πρωταγόρα καί τήν ἐνότητα τῆς ἀρετῆς»· ὁ Δρ. D. Robinson, «^ο Τό πρῶτον ἀγαθόν στόν Πλάτωνα».

Οἱ ἀνακοινώσεις πού παρουσιάστηκαν στήν ἀπογευματινή συνεδρία ἦταν οἱ ἀκόλουθοι: τοῦ καθηγητοῦ J. Glucker, μέ θέμα «^ο Τά ὀνόματα τῆς ἠθικῆς πρό τοῦ Ἀριστοτέλη»· τοῦ Δρα P. Lautner, «^ο Ἡ Σωκρατική αὐτογνωσία στούς πρώιμους πλατωνικούς διαλόγους»· τοῦ Δρα Th. Scaltsas, «^ο Ἀλτροῦισμός καί δικαιοσύνη»· τῆς M. Tjiattas, «^ο Μιά ἄλλη ματιά στό πρόβλημα τῆς ἄρνησης τῆς ἀκρασίας ἀπό τόν Σωκράτη»· τοῦ καθηγ. St. Luper-Fox, «^ο Ὁ Σωκράτης καί οἱ μετασωκρατικοί περί τοῦ θανάτου»· τέλος, τόν χαρακτήρα σύντομων παρεμβάσεων εἶχαν οἱ ἐξῆς ἀνακοινώσεις: τοῦ καθηγ. D. Karnos, «^ο Μία Σωκρατική Ὀδύσεια»· τοῦ καθηγ. M. Montuori, «^ο Ὁ Σωκράτης, ἡ φιλοσοφία καί ἡ πολιτική».

Τήν τελευταία ἡμέρα τοῦ Συνεδρίου, τήν Τρίτη (28.8.90), ὁλοκληρώθηκε ἡ παρουσίαση τῶν ἀνακοινώσεων· κατά τήν πρωινή συνεδρία, οἱ ἀνακοινώσεις πού ἔγιναν ἦταν οἱ ἐξῆς: τοῦ καθηγητοῦ Th. Brickhouse, μέ θέμα: «^ο Ἡ Σωκρατική δοξασία «πέισε ἢ ὑπάκουε»»· τοῦ καθηγ. R. Bodéüs, «^ο Ἀγνοια καί βεβαιότητα μιᾶς φιλοσοφικῆς θέσης»· τοῦ καθηγ. A. Nickelly, «^ο Σωκρατικό καί ἰωνικό κοσμοεἶδωλο»· τῆς Δρος Agnès Pigler-Rogers, «^ο Σωκράτης: ὁ σοφός καί τό δαιμόνιό του»· τοῦ καθηγ. M. McPherran, «^ο Σωκρατικός λόγος καί ἀποκάλυψη»· τῆς Δρος D. Nails, «^ο Ὁ ριζοσπαστικός Σωκράτης καί ἡ ἔννοια τῆς δημοκρατίας»· τοῦ Αἰμ. Μπουρατίνου, «^ο Ἡ σωκρατική ἀντιλογοκρατία καί ἡ σημερινή κρίση τοῦ πολιτισμοῦ»· τοῦ καθηγ. T. Mishima, «^ο Ποῦ βρίσκεται τό σφάλμα τοῦ Σωκράτη;»· τῆς καθηγ. J. Wubnig, «^ο Γιατί ὁ Σωκράτης θά ἦταν ἀντίθετος πρός τήν πολιτική ἀνυπακοή».

Κατά τήν ἀπογευματινή συνεδρία τῆς ἴδιας ἡμέρας, παρουσιάστηκαν οἱ ἀκόλουθοι ἀνακοινώσεις: τοῦ καθηγ. W.E. Abraham, μέ θέμα: «^ο Περὶ τῆς ὀφειλῆς τοῦ Πλάτωνα στόν Σωκράτη»· τοῦ καθηγ. H. Yamakawa, «^ο Ὁ Σωκράτης στόν αἰῶνα τῆς τεχνητῆς νοημοσύνης»· τοῦ Δρα J. D. Gericke, «^ο Ἡ σωκρατική μέθοδος γιά τή διδασκαλία τῆς φιλοσοφίας στή Νότιο Ἀφρική, ὅταν θά εἶναι μιᾶ κοινωνία χωρίς φυλετικές διακρίσεις»· τοῦ καθηγ. C. Georgiadis, «^ο Ὁ σωκρατικός ἔρωσ καί ἡ φιλοσοφική δραστηριότητα»· τοῦ καθηγ. G. Santas, «^ο Σωκρατικά ἀγαθὰ καί σωκρατική εὐδαιμονία».

Οἱ ἐργασίες τοῦ Δευτέρου Διεθνoῦς Συνεδρίου Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας με θέμα τή φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη ἐκλείσαν τό βράδυ τῆς Τρίτης (28.8.90), μέ τίς στοχαστικές παρατηρήσεις σχετικά μέ τό Συνέδριο τοῦ Προέδρου τῆς ΔΕΕΦ, καθηγητοῦ κ. Κ. Βουδούρη, ὁ ὁποῖος τόνισε τό γεγονός ὅτι οἱ ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου στέφθηκαν ἀπό ἐπιτυχία, καθὼς ἐπίσης ὅτι οἱ ἀνακοινώσεις στό σύνολό τους συνέβαλαν στήν προώθηση τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας τῆς σχετικῆς μέ τή φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη, μέ ἀποτέλεσμα ἡ συμβολή τοῦ Συνεδρίου γιά τήν ἐπιστήμη νά μπορεῖ νά χαρακτηρισθεῖ βαρύνουσας σημασίας.

Θά πρέπει νά ἀναφερθεῖ ὅτι ἐκτός τῶν ἐπιστημονικῶν Συνεδριῶν, ὀργανώθηκαν δύο φιλοσοφικές ἐκδηλώσεις, οἱ ὁποῖες ἀνταποκρίθηκαν μέ μεγάλη ἐπιτυχία τόσο στούς στόχους πού αὐτές εἶχαν ὅσο καί στίς προσδοκίες τοῦ πολυπληθοῦς κοινοῦ πού μέ ἔντονο ἐνδιαφέρον τίς παρακολούθησε. Ἔτσι, τό βράδυ τῆς Παρασκευῆς (24.8.90), ἔ-

γινε εκπαιδευτική φιλοσοφική έκδήλωση στην αίθουσα Συνεδρίων τῆς Ἀγροτικῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος μέ θέμα: «Ὁ Σωκράτης, ἡ διδασκαλία τῆς φιλοσοφίας καί οἱ νέοι», μέ εἰσηγητές τόν καθηγητή C. Georgiadis, τόν καθηγ. Π. Πολυχρονόπουλο, τόν Δρα Κ. Ἀνδρουλιδάκη, καί τούς Δρες Μ. Tziattas, J.D. Gericke. Ἐπίσης, τό βράδυ τῆς Κυριακῆς (26.8.90) ἔγινε φιλοσοφική έκδήλωση στό Πυθαγόρειο Γυμνάσιο Σάμου μέ μόνο ὁμιλητή τόν καθηγητή J. Anton καί θέμα: «Σωκρατική φιλοσοφία: ἠθικός καί πολιτικός βίος». Στό περιθώριο ὅμως τῶν καθ'αυτό ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν καί τῶν ἄλλων φιλοσοφικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Συνεδρίου, ἔγιναν καί ἄλλες ἐκδηλώσεις πού στόχευαν ἀφενός στην ἐπαφή —κυρίως τῶν ξένων Συνέδρων— μέ σημαντικά δείγματα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καί ἀφετέρου στην κατάδειξη τῆς διαχρονικότητάς του· στό πλαίσιο αὐτό, τό Σάββατο (25.8.90) ἔγινε ἐκδρομή τῶν Συνέδρων στην Ἱερά Νῆσο Πάτμο μέ ἐπίσκεψη-ξενάγηση στή Μονή Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐνῶ τό βράδυ τῆς ἰδίας ἡμέρας οἱ Σύνεδροι παρακολούθησαν παράσταση τῆς «Ἡλέκτρας» τοῦ Σοφοκλή στό Ἀρχαῖο Θέατρο τοῦ Πυθαγορείου.

Μέ τό Δεύτερο Συνέδριό της ἡ Διεθνῆς Ἑταιρεία Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, πού ἀπαρτίζεται σέ μεγάλο ποσοστό ἀπό ἐπιστημονικό δυναμικό τῶν Ἑλλήνων τῆς Διασποράς, συνεχίζει ἀδιάπτωτα τή σοβαρότατη παρουσία της στόν ἑλληνικό καί διεθνή φιλοσοφικό χῶρο. Ἡ βαρύνουσα σημασία τῆς παρουσίας αὐτῆς κατ' ἀρχήν τεκμηριώνεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ τόμος "Ionian Philosophy" ὅπως καί ὁ τόμος «Ἰωνική Φιλοσοφία», ἔχει ἤδη ἐκδοθεῖ καί γνώρισε εὐμενέστατες κριτικές ἐκ μέρους τῶν ἐιδικῶν. Εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια ὅτι οἱ Ἑλληνες καί ξένοι Σύνεδροι, μέ ἀφορμή τό Δεύτερο Συνέδριο, ἀνανέωσαν τήν πίστη τους γιά τή σημασία καί τήν ἀξία τῶν Συνεδρίων πού ὀργανώνει ἡ ΔΕΕΦ. Πράγματι, οἱ ἐντυπώσεις τῶν Συνέδρων γιά τό Συνέδριο, ἐκπεφρασμένες ὄχι μόνο διά ζώσης ἀλλά καί μέ ἐπιστολές πρὸς τήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή τοῦ Συνεδρίου, εἶναι ἄκρως ἐνθαρρυντικές γιά τή συνέχιση τῆς προσπάθειάς τῆς Διεθνοῦς Ἑταιρείας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας γιά τήν ἐπιστημονική προσέγγιση τῆς ἑλληνικῆς σκέψης, μέσα ἀπό Συνέδρια καί ἄλλες ἐκδηλώσεις, στό χῶρο τοῦ πλούσιου σέ ἑλληνική πολιτισμική παράδοση χιλιετηρίδων Αἰγαίου.

ΔΡ ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ν. ΛΑΜΠΡΕΛΛΗΣ

ΑΘΗΝΑ

ΤΡΙΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΘΕΜΑ: «ΣΧΕΤΙΚΙΣΜΟΣ, ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΔΟΓΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΚΡΙΤΙΚΗ»
(ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ - ΖΑΧΑΡΩ, 1-5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1990)

Τό Τρίτο Διεθνές Συμπόσιο Φιλοσοφίας καί Διεπιστημονικῆς Ἐρευνας πού συνεκλήθη στην Ἀρχαία Ὀλυμπία καί τή Ζαχάρω ἀπό 1 ἕως 5 Αὐγούστου 1990 μέ θεματική: «Σχετικισμός, σκεπτικισμός, καί ἡ ἀντιδογματική τους κριτική», ἀπετέλεσε σημαντικό γεγονός στό χῶρο τοῦ φιλοσοφικοῦ προβληματισμοῦ. Ἡ σημασία τοῦ συνεδρίου αὐτοῦ ἔγκειται στην προσπάθεια πού κατεβλήθη ἐκ μέρους τῶν ὁμιλητῶν νά ἐμβαθύνουν σέ ζητήματα πού ἀφοροῦν σέ ἀντιδογματική κριτική ἢ ἀντιδογματικά σχό-